

Aquest article explica per què molts alumnes no poden millorar la seva ortografia i com ensenyar l'ortografia per reduir entre un 50 i un 80% les faltes ortogràfiques. Aquesta informació és especialment útil per a l'alumnat que manifesta importants problemes d'aprenentatge en aquesta àrea però que té una capacitat cognitiva normal.

L'enfocament que proposo, basat en la PNL, servirà perquè la gran majoria del nostre alumnat amb dificultats d'aprenentatge pugui assolir un nivell adequat en ortografia.

Breu visió global: com s'aprèn l'ortografia?

Abans de començar, m'agradaria reflexionar breument sobre un tema fonamental: com es domina l'ortografia? O, en altres paraules, com es té la certesa de saber escriure un mot?

Preneu-vos un temps per respondre a la qüestió següent: domineu la paraula "hora"? **Com esteu segurs de saber com s'escriu?**

Moltes persones creuen que coneixen l'escriptura d'una paraula remetent-se a normes ortogràfiques, però, encara que l'escriptura d'una paraula pugui explicar-se a través d'una norma, les persones amb bona ortografia gairebé mai hi acudeixen abans d'escriure-la; només acudeixen a la normativa en cas de dubte.

Però, per què "hora" s'escriu així? Heu trobat alguna norma que us expliqui per què porta h? I si l'heu trobada, heu recorregut a aquesta norma abans d'escriure el mot?, o simplement "sabíeu" la paraula?

Molts ensenyants se sorprenen quan reflexionen sobre aquest tema: simplement "saben" la paraula, però no són conscients de quin és el procés que els duu a "saber-la".

Vegem ara quin és el procés que heu seguit vosaltres (si coneixíeu la paraula), que és idèntic al de totes les persones que tenen bona ortografia i que, per tant, és el que hauríem d'ensenyar:

1. Quan voleu escriure, les persones amb bona ortografia **busqueu la imatge mental d'aquella paraula**. L'escriptura es converteix en una "còpia" de la paraula que prèviament heu emmagatzemat en la vostra ment. Veieu les lletres en la vostra ment.
2. En segon lloc, **noteu si la imatge que teniu de la paraula és prou bona per escriure-la amb plena seguretat**. Si és així, passeu automàticament al pas següent. Si teniu dubtes, consultareu un diccionari, preguntareu a una tercera persona, buscareu un sinònim, o recorrereu a qualsevol altra estratègia similar.
3. Finalment, **escriuiu la paraula** (la imatge de la qual teniu emmagatzemada en la vostra ment i heu reconegut amb plena seguretat).

Com es pot suposar, aquest procés d'escriptura es realitza de forma **inconscient i a enormes velocitats**. Per això poques persones saben exactament què fan quan escriuen.

BONA ORTOGRAFIA SENSE ESFORÇ: COM REDUIR FINS A UN 80% LES FALTES ORTOGRÀFIQUES GRÀCIES A LA PNL

Per comprovar que això, efectivament, funciona d'aquesta manera, convido els lectors amb bona ortografia a pensar, per exemple, en noms de ciutats conegudes, productes de cuina, animals, marques d'electrodomèstics o de cotxes, etc. Ja veureu com seguiu aquesta estratègia mental per saber com s'escriuen els mots.

Per tant, només quan l'alumnat VEGI les lletres dels mots dins el seu cap podrà estar o no segur de com escriure una paraula. Mentre no integri un vocabulari determinat amb una estratègia visual, no podrà saber si l'escriu amb correcció o no.

Per tant, cal que ensenyem l'ortografia com un procés per recordar visualment les lletres de les paraules de forma automàtica i, alhora, cal que l'alumne vinculi aquest procés al vocabulari que hagi d'utilitzar.

És a dir, que hem d'ensenyar dues coses:

1. **Recordar visualment les paraules de forma automàtica.**
2. **Integrar els vocabularis que s'utilitzen en escriure.**

Quan es fa així, la millora ortogràfica resulta evident. Però, a més, en ensenyar a recordar visualment els mots de forma automàtica, veurem que qualsevol treball ortogràfic posterior que es realitzi ofereix millors resultats.

En aquest sentit, ensenyar a recordar visualment les paraules ha de ser un procediment previ i imprescindible: **mentre això no es faci, cap treball ortogràfic donarà bon resultat.**

Remarco el que he dit en el paràgraf anterior perquè és fonamental per entendre el que succeeix a la classe (o al nostre fill): mentre un alumne no recordi visualment les paraules, és

impossible que millori ortogràficament. Però, i aquesta és una bona notícia, quan hagi integrat aquesta capacitat de recordar visualment els mots, qualsevol treball ortogràfic posterior serà útil i profitós.

Una altra bona notícia: aquesta capacitat de recordar visualment les paraules només cal ensenyar-la una sola vegada en tota la vida, ja que un cop apresada s'automatitza i s'utilitza sempre de forma inconscient. Per tant, abordar l'ortografia des d'aquesta perspectiva no és afegir més feina a la ja important càrrega docent, sinó reordenar-la perquè sigui més útil i fructífera.

Per què s'equivoquen els alumnes amb mala ortografia?

Després de l'explicació anterior, comprendreu per què alguns alumnes tenen èxit i van millorant de forma adequada en ortografia: apliquen la memòria visual a l'ortografia i cada vegada tenen un "diccionari mental" més ampli al qual recórrer.

A més, en dominar aquest procés mental, els alumnes aprofiten totes les classes d'ortografia: cada exercici nou és una oportunitat per ampliar el seu "diccionari mental", ja que guarden allà totes les paraules que treballen ortogràficament. D'aquesta manera, entren en un **cercle virtuós**: aprenen i aprenen perquè segueixen un procés mental encertat.

Per tant, si volem entendre què passa amb els alumnes que cometen moltes faltes ortogràfiques, haurem de preguntar-nos: **quina altra estratègia mental diferent de l'adequada segueixen els alumnes amb mala ortografia?** Per què s'equivoquen alguns alumnes de manera tan continuada? Algunes persones creuen que no posen prou interès en l'ortografia o que s'equivoquen perquè no s'hi fixen prou... Però m'agradaria contradir aquesta creença exposant les reflexions següents:

a) La resposta que un estudiant ofereix és la millor opció que se li acut en aquell moment i lloc concrets. En general, les persones procurem donar la resposta que ens sembla millor en cada moment. De fet, és tan fàcil escriure "avió" com "havió", o escriure "boca" o "voca"... Les faltes ortogràfiques no es fan per desídia o mala voluntat, sinó creient que s'escriuen correctament. Gairebé cap estudiant escriu amb faltes ortogràfiques per "castigar el seu professor o la seva família"; simplement creu que ho fa bé i no té consciència d'estar-se equivocant. De fet, si pogués escriure sense faltes, ho faria encantat.

b) Quan un sistema d'ensenyament d'ortografia no dona els resultats esperats en un grup d'alumnes, repetir-lo de forma continuada no farà que el mètode millori i sigui més útil per a aquest grup. De fet, quan alguna cosa no funciona, el millor que es pot fer és preguntar-se per què no funciona i provar alguna cosa diferent. En PNL s'afirma, amb molta raó, que si

Les faltes ortogràfiques no es fan per desídia o mala voluntat, sinó creient que s'escriuen correctament

es continuen aplicant els mètodes de sempre s'obtin dran els resultats de sempre.

Si unim les dues reflexions anteriors, veurem que és imprescindible ampliar les alternatives de l'alumnat amb nous enfocaments que entenguin l'origen de les dificultats per poder posar-hi solució i que s'ha de deixar de pensar que els alumnes s'equivoquen "perquè no s'hi fixen". **En realitat, s'equivoquen perquè no fan el gest mental correcte: no veuen les paraules en la seva ment abans d'escriure-les.**

En general, la gran majoria de persones que fan faltes d'ortografia realitza una estratègia mental de les que descriu a continuació:

- **Estratègia auditiva:** a l'hora d'escriure una paraula, molts estudiants analitzen el seu so per comprovar que les lletres escrites sonen tal com ha de sonar la paraula que volen escriure... Però aquest sistema auditiu és un veritable desastre! En català hi ha molts sons que poden estar representats per més d'una lletra i, a més, hi ha lletres que no sonen.

Si el nostre alumnat no VEU la paraula en la seva ment, sinó que escolta els sons de la paraula per decidir la seva escriptura, tindrà elevadíssimes possibilitats d'equivocar-se. Encara que aquests alumnes s'esforcin contínuament, no podran millorar a no ser que canviïn la seva estratègia mental per la visual. L'ortografia catalana, així com la castellana, no és fonètica, sinó fonamentalment visual.

- **Estratègia visual creativa:** una altra estratègia errònia que alguns alumnes utilitzen és, en pensar en una paraula, imaginar l'objecte que aquesta paraula implica. En aquest sentit, m'agradaria cridar l'atenció sobre el fet que usar la memòria visual per escriure no és suficient per tenir èxit, sinó que el que cal fer és usar la memòria visual per recordar les LLETRES de les paraules, ja que fer-la servir per recordar els objectes als quals algunes paraules es refereixen és totalment inútil per millorar l'ortografia.

- **Estratègia cinètica:** finalment, una altra estratègia que fan servir alguns alumnes per escriure és buscar les sensacions físiques que provoca la paraula per decidir escriure-la amb una lletra o amb una altra. Poden pensar, per exemple, en el mot "aire" i en la versió "haire" per intentar sentir quina de les dues és més etèria, més lleugera, més "d'aire"... Lògicament, també aquesta estratègia és desastrosa per escriure correctament (encara que pot ser excel·lent per a l'educació física o per a l'art).

Molts dels nostres alumnes que fan un gran nombre de faltes d'ortografia segueixen alguna de les tres estratègies anteriors. La conseqüència és evident: mentre no canviïn d'estratègia, no tenen gairebé cap possibilitat d'èxit en ortografia.

Per tant, una de les missions fonamentals dels professors de llengua serà ajudar els alumnes que segueixen aquestes estratègies poc útils a canviar-les per una estratègia visual aplicada a l'ortografia. La forma de realitzar això a l'aula s'explica a continuació.

Com ensenyar a VEURE les paraules al nostre alumnat?

Com he dit, és essencial que tot l'alumnat incorpori l'estratègia visual aplicada a l'ortografia, és a dir, que aprengui a veure les paraules de forma automàtica i inconscient abans d'escriure-les.

A continuació explicaré, molt resumidament, cadascun dels passos que s'han de seguir per ensenyar aquesta habilitat ortogràfica. Ho faré atenent-me a l'ordre que acostumo a seguir a través del quadern de treball per a l'alumnat que tinc publicat. Aquesta informació es pot ampliar amb diferents materials que estan disponibles al web de l'editorial Boira (<www.boiraeditorial.com>), molts d'ells de descàrrega gratuïta.

Mostraré una sèrie de vuit passos ordenats que han de portar els nostres alumnes a dominar l'estratègia visual aplicada a l'ortografia, tal com he fet jo mateix amb el meu alumnat. Aquests passos són:

1. **Esperar que es donin les condicions prèvies per iniciar el treball,** és a dir, que els nostres alumnes puguin escriure més de 10 paraules per minut, tinguin una velocitat lectora superior a les 75 paraules per minut, i tinguin consciència de l'existència de l'ortografia i vulguin dominar-la.

2. **Explicar el "secret" de l'ortografia:** explicar als alumnes que mentre no VEGIN les lletres de les paraules en la seva ment és impossible que tinguin bona ortografia, però que quan ho aconsegueixin la bona ortografia serà inevitable. Molts queden totalment sorpresos en escoltar això: ni s'ho havien plantejat, ni tan sols veuen els mots en la seva ment: entenen que així mai no tindran èxit.

3. **Realitzar una avaluació inicial objectiva,** és a dir, comptabilitzar quin tant per cent de paraules escriuen malament els alumnes. Així, en acabar el procés, podrem comprovar el grau de millora en l'ortografia de cada infant.

4. **Explicar el significat de "memòria visual"** perquè els nostres alumnes sàpiguen de què estem parlant i no hi hagi malentesos. És la primera vegada que molts d'aquests nens observen internament els seus gestos mentals com un procés a modificar; per això

hem d'assegurar-nos que tots sàpiguen de què estem parlant quan usem el terme "memòria visual".

5. Enfortir la memòria visual dels nostres alumnes: generalment fem servir una sèrie d'imatges geomètriques (o similars) amb exercicis que ajuden els alumnes a visualitzar les figures en sèries cada vegada més llargues. Primer els fem visualitzar grups de dues figures geomètriques, després grups de tres, i finalment grups de quatre. Així aconseguim que tothom tingui una memòria visual adequada.

6. Vincular la memòria visual a l'ortografia lletrejant des del principi, usant paraules curtes per visualitzar-les i poder lletrejar començant pel final (ningú pot lletrejar una paraula des del final si no la veu), i responent a un parell de preguntes extres. També fem servir paraules curtes amb lletres de colors: si no es visualitzen les paraules, és impossible recordar els colors de cada lletra.

7. Dominar el vocabulari bàsic més habitual. Aquest punt és fonamental i no se sol treballar gens al nostre país. Però si sabem escriure bé les paraules que utilitzem més habitualment, haurem fet un gran pas. Per aconseguir aquest punt, fem servir el programa informàtic del lloc web <www.edudigital.es> que pregunta el vocabulari més habitual i que també permet que cada persona introdueixi les paraules que vol dominar. Així, aquest pas s'individualitza totalment: cada persona estudia aquells mots que no domina.

8. Avaluació final objectiva: després d'aquest procés, tornem a avaluar els alumnes per comprovar que, efectivament, han millorat entre un 50 i un 80% respecte al seu punt de partida inicial.

Finalment, a partir d'aquest moment, podrem **començar amb els treballs ortogràfics habituals**. De sobte veurem que pràcticament tots els alumnes milloren de forma gradual fent qualsevol treball ortogràfic. Ja no tindrem la classe dividida en dos grups, el grup que millora i el

grup que no millora, perquè la gran majoria d'alumnes anirà millorant gradualment, així que la feina ortogràfica que es faci a partir d'aquest moment s'ha d'integrar de forma natural.

Per aquest motiu crec que hem d'adonar-nos que utilitzar aproximadament un trimestre per realitzar aquests vuit passos és la millor inversió que podem fer en ortografia, ja que optimitzarem qualsevol treball posterior: dictats, vocabulari, normativa...

Al meu entendre, seria adequat fer aquest treball amb nens que tinguin a partir de vuit o deu anys, perquè en aquesta edat ja està clar que dominen la lectura i l'escriptura amb un mínim d'agilitat, de manera que poden focalitzar la seva atenció en l'ortografia. Mentre no dominin aquesta habilitat, cap treball ortogràfic els serà realment útil.

Conclusió

La millor manera d'ajudar els alumnes amb dificultats ortogràfiques és **modificant els seus gestos mentals**. La gran majoria d'ells té capacitats intel·lectuals suficients per recordar imatges; per tant, també té capacitat per dominar una ortografia bàsica.

L'objectiu de l'escola en l'àmbit de l'ortografia serà ajudar l'alumnat a utilitzar una estratègia visual en lloc de les estratègies mentals auditives o cinètiques, que només poden portar a errors. Després de fer-ho, l'aprenentatge de l'ortografia s'adquirirà a través d'un procés natural i sense esforç, com el que viuen les persones que tenen bona ortografia.

Si fem els gestos mentals correctes, obtindrem els resultats esperats: aquest és el nucli de l'enfocament que us proposo. Us animo a provar-lo i a difondre'l.

Daniel Gabarró Berbegal

Mestre, Psicopedagog, Exprofessor de Magisteri,
Professor universitari, Llicenciat en Humanitats,
expert en PNL
daniel@danielgabarro.cat

Prisma

serveis psicopedagògics

Centre d'Atenció al Desenvolupament Infantil i Familiar

▣ Especialistes en les dificultats en lectoescriptura i matemàtiques

▣ Atenció a les famílies

▣ Orientació a l'entorn escolar

Pl. Poeta Marquina 5, 1r 2a
17002 Girona
Tel. 972 21 64 23

Rbla. Generalitat 45
17220 Sant Feliu de Guíxols
Tel. 972 32 61 75

www.centreprisma.cat
centre@prisma.cat